

särskilt väl lämpad. Framförallt på fågårderna var kalkstenen vanlig liksom i hägnader, brunnskar och utvändiga trappor. Speciella för norra Öland är stenlador med avrundade, dösade, hörn. På fastlandet var det inte ovanligt med hela byggnader uppförda i konstfärdigt sammanfogade granitblock. Än vanligare var att socklar och fundament var murade i granit. Till de mest arbetade delarna i murade byggnader hörde fint huggna portomfattningar. Murade tegelbyggnader förekommer också främst i de rikare jordbruksdistrikten på fastlandet. Östra Småland hade ett stort antal tegelbruk främst under förra sekelskiftet.

1900-talets ekonomibyggnader

I äldre tider hade alla gårdar samma driftsinriktning vilket gav ett likartat byggnadsbestånd. Skillnaden låg i stor-

leken på byggnaderna. Idag kan man se på byggnaderna vilken specialinriktning och storlek företaget har. Nya typer av byggnader är till för maskiner, service och reparation. Mekaniseringen har påverkat hela gårdsbilden.

Vid slutet av 1800-talet ersattes det gamla systemet med många små hus med stora ekonomibyggnader som rymde flera funktioner. Man var alltså på ett sätt tillbaka till vikingatidens långhus med undantag för bostadshuset som fortfarande låg separat. Dessa nya stora ekonomibyggnader är oftast uppförda i nya byggnadstekniker som restimmer eller regelverk. I början av 1900-talet moderniserades lantbruksbyggnaderna genom höjning av ladugårdsskullen, rivning av körbanan, inrättande av hiss och omtäckning av tak med eternit och tegel.

Ladugården med vitkalkad staldel och skullöverbyggnad i falurött trä fick sin fulländning med enkla rena former i funktionalismens anda. Den kallas idag för höghus i motsats till de senare låghusen som saknar skulle. Efter 1960 kom låghusen och uppdelningen av olika funktioner till skilda byggnader som enkla hallbyggnader och skärmtak. Man uppförde också anläggningar som tornsilo, plansilo, kraftfodersilo och gödselbehållare. Impulserna kom bland annat från USA. I slutet av 1800-talet kom cementindustrin igång med tillverkning av murblock i betong och idag tillverkas de flesta djurstallar i betongelement. Istället för att använda lador och silor är det många som nu förvarar grovfodret i stora vita plastbollar.

Prefabricerade betongelement ger många nya ladugårdar byggnadstekniskt högvärdiga väggar och ett solitt utseende. Källsåker, Västerviks kommun.

Under 1900-talets första hälft byggdes de s.k. höghusen. Mörby, Borgholms kommun.